Het coronavaccin van de Leidse farmaceut Janssen heeft een belangrijk voordeel ten opzichte van eerder goedgekeurde vaccins: er is maar 1 prik van nodig. Wat valt er nog meer over te zeggen? En: wat weten we over bijwerkingen van coronavaccins in het algemeen?

tekst **Jeroen Wapenaar**

6 vragen over het Janssen-vaccin en een update over bijwerkingen

1 Hoe werkt het Janssen-vaccin?

Ongeveer hetzelfde als het AstraZeneca-vaccin. Beide vaccins zijn vectorvaccins: ze hebben een dragervirus (vector). Alleen het type vector verschilt; bij het Janssen-vaccin is dat een adenovirus dat bij mensen voorkomt, AstraZeneca gebruikt een adenovirus dat alleen chimpansees kunnen krijgen (adenovirussen zijn veelvoorkomende virussen die soms luchtweginfecties veroorzaken). Bij beide vaccins is het adenovirus met DNA-technieken zo aangepast dat het zich niet meer kan vermenigvuldigen en geen ziekte kan veroorzaken. Aan die vector is de genetische code van het spike-eiwit van het coronavirus toegevoegd, waardoor het lichaam na vaccinatie dit spike-eiwit aanmaakt. Vervolgens leert het immuunsysteem hoe het bij een infectie het coronavirus onschadelijk kan maken.

2 Wat is de werkzaamheid?

Van het Janssen-vaccin is 1 dosis voldoende. Vanaf 14 dagen na de prik is de gevaccineerde voor 67% beschermd tegen symptomatische covid-19. Tegen ernstige covid-19 beschermt het vaccin voor ongeveer 85%. In de testfase was voor geen van de gevaccineerden ziekenhuisopname nodig. Er overleden

3 mensen in de vaccinatiegroep, maar niet aan covid-19, aldus de onderzoekers. Het vaccin werkt even goed in alle leeftijdsgroepen.

3 En tegen de varianten?

Het Janssen-vaccin beschermt voldoende tegen de Britse en Zuid-Afrikaanse variant, schrijven de onderzoekers. Deze varianten kwamen op tijdens de testfase, dus werden ze meegenomen in het onderzoek. De werkzaamheid tegen symptomatische covid-19 lag in Zuid-Afrika iets lager dan in de Verenigde Staten, maar tegen ernstige covid-19 beschermt het Janssen-vaccin overal even goed.

4 Hoe zit het met bijwerkingen?

De bijwerkingen die het meest zijn gezien bij het Janssen-vaccin zijn: pijnlijke en gezwollen prikplaats, vermoeidheid, hoofdpijn, spierpijn, misselijkheid en koorts. In verreweg de meeste gevallen zijn de bijwerkingen mild en binnen 24-48 uur voorbij. Ernstige allergische reacties op het Janssen-vaccin lijken heel zeldzaam. Een ernstige allergische reactie herken je aan ademhalingsproblemen, opgezwollen lippen en keel, snelle hartslag, huiduitslag en duizeligheid.

BIJWERKINGEN CORONAVACCINATIES: DIT WETEN WE NU

Tot half maart zijn anderhalf miljoen vaccinaties gegeven in Nederland. Daarover kwamen 10.000 meldingen over bijwerkingen binnen (zie kader). De meeste gemelde bijwerkingen betreffen bekende klachten na vaccinatie. Bij de meeste mensen verlopen de klachten mild en zijn ze na een paar dagen over, stelt Bijwerkingencentrum Lareb.

Het meest gemeld zijn:

- Reacties op de prikplek, zoals pijn, roodheid en soms een uitgebreide zwelling
- Spierpijn
- Hoofdpijn
- Je niet lekker voelen
- Vermoeidheid
- Rillingen
- Koorts
- Misselijkheid

Deze bijwerkingen zijn in onderzoeken naar de coronavaccins gezien en bekend van andere vaccins. Ze zijn een logisch gevolg van het activeren van het immuunsysteem, zegt Lareb-directeur Agnes Kant. Na de tweede vaccinatie met het vaccin van Pfizer/BioNTech ervaren mensen meer en heftigere bijwerkingen dan na de eerste, staat in de bijsluiters.¹ Het gaat vooral om klachten als koorts. 'Deze klachten ontstaan meestal op de dag van vaccinatie en verdwijnen doorgaans binnen enkele dagen. Ook na de 2e vaccinatie met het vaccin van Moderna lijken er meer bijwerkingen te zijn dan na de 1e', schrijft Lareb. Bij het AstraZeneca-vaccin lijken bijwerkingen na de 2e vaccinatie minder heftig en minder vaak voor te komen. Een zwelling verdwijnt meestal binnen 4 tot 5 dagen. Behandeling is niet nodig, koelen kan de pijn en zwelling verzachten. Gebruik indien nodig paracetamol.

Trombose en allergische reacties

Het ziektebeeld dat aanleiding was tijdelijk met het AstraZeneca-vaccin te stoppen, een combinatie van trombose en een sterk verlaagd aantal bloedplaatjes, is in Nederland nog niet gemeld, schrijft Lareb. Deze ernstige stoornis in de bloedstolling is een (heel zeldzame) bijwerking van het AstraZeneca-vaccin, concluderen onderzoekers. Bij

1 op de miljoen gevaccineerden wordt het immuunsysteem zo sterk geactiveerd dat het lichaam antistoffen aanmaakt tegen de eigen bloedplaatjes. Een behandeling lijkt ontdekt: intraveneuze toediening van immunoglobulinen. Gebruik van het anticoagulans heparine - normaal eerste keus bij stollingsproblemen - wordt ontraden, daar worden patiënten juist zieker van.¹

Heftige allergische reacties zijn zeldzaam, maar zoals bij elk vaccin niet uit te sluiten, zegt Kant. Bij een heftige allergische reactie binnen 4 uur mag de gevaccineerde geen tweede vaccindosis krijgen.²

Toch covid-19?

Sommige mogelijke klachten bij coronavaccinatie lijken op symptomen van covid-19. 'Testen op covid-19 is verstandig als klachten langer dan 2 dagen aanhouden, je typische covid-19 symptomen ervaart zoals verkoudheid, reuk- of smaakverlies en benauwdheid, of bij een grote besmettingskans, bijvoorbeeld door intensief contact met iemand met covid-19. Overleg bij twijfel met de huisarts', adviseert Lareb.

Noten

- 1 Alle bijsluiters staan op geneesmiddeleninformatiebank.nl
- 2 De Visser E, Oorzaak van bijwerking AstraZeneca-vaccin ontdekt, behandeling goed mogelijk. de Volkskrant 21 maart 2021, volkskrant.nl
- 3 Uitvoeringsrichtlijn covid-19-vaccinatie, lci.rivm.nl

Aantal gemelde bijwerkingen

Tot en met 14 maart 2021 kreeg bijwerkingencentrum Lareb 10.887 meldingen met 57.391 vermoede bijwerkingen binnen, over ongeveer 1,5 miljoen gegeven vaccins. Het aantal meldingen van bijwerkingen per aantal gezette prikken was voor alle tot 14 maart gebruikte vaccins (Pfizer/BioNTech, Moderna, AstraZeneca) lager dan 1%.

5 Het vaccin wordt in Leiden gemaakt, krijgen wij dan voorrang?

Nee. Nederland koopt vaccins niet zelf in. Dat loopt via de Europese Commissie, en de afspraken zijn dat elk land op hetzelfde moment hetzelfde aandeel vaccins krijgt, afhankelijk van het aantal inwoners. De Verenigde Staten vaccineert al met het Janssen-vaccin omdat het daar eerder werd goedgekeurd en ook het moederbedrijf Johnson & Johnson in de VS vaccins produceert.

6 Wie krijgt het Janssen-vaccin?

Dat is nog niet zeker, de vaccinatiestrategie verandert regelmatig. Op rijksoverheid.nl staat de volgorde van vaccinatie voor zorgmedewerkers.

Dit artikel is goedgekeurd door arts-microbioloog Jean-Luc Murk, werkzaam in het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis in Tilburg en Waalwijk